

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №99
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«23-25» қыркүйекке 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «22» қыркүйек күні 21 сағаттан «25» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 22.09.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Калманбаева Р.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «23» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-5 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3 градус аяз – 2 градус жылы, күндіз 4-9 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Күнгей Алатау	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-7 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3 градус аяз – 2 градус жылы, күндіз 5-10 градус жылы.
Теріскей Алатау	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-7 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3 градус аяз – 2 градус жылы, күндіз 5-10 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар 0,2-0,5 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 4-9 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз-3 градус жылы, күндіз 2-7 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерде жаңбыр (1-3 мм), тұман болады. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 12-17 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерде жаңбыр (1-3 мм), тұман болады. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 12-17 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел шығыстан, оңтүстік-шығыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 25-30 градус жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-8 мм). Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8 жылы, кей жерлерде 3 аяз, күндіз 10-15, кей жерлерде 2 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), күндіз жаңбыр (1-10 мм). Кей жерлерде найзағай. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 10-15, кей жерлерде 18 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жауын-шашын (көбінесе жаңбыр 1-5 мм), күндіз жауын-шашын (көбінесе жаңбыр 1-10 мм), кей жерлерде қатты жауын-шашын (15 мм). Кей жерлерде найзағай. Түнде кей жерлерде тұман. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, кей жерлерде 3, күндіз 10-15, кей жерлерде 6 градус жылы.

2023 жылғы "24-25" қыркүйекке арналған ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-10 мм). Ауаның температурасы 24-25 қыркүйекте түнде 0-5 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы, 25 қыркүйекте күндіз 7-12 градус жылы.

Жетісу: 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар 0,0-14 мм). Ауаның температурасы 24 қыркүйекте түнде 3 градус аяз-2 градус жылы, күндіз 3-8 градус жылы, 25 қыркүйекте түнде 1-6, күндіз 5-10 градус жылы.

Жамбыл: 24-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Ауаның температурасы 24-25 қыркүйекте түнде 0-5, күндіз 8-13 градус жылы.

Түркістан: 24-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Ауаның температурасы 24 қыркүйекте түнде 2-7, күндіз 11-16 градус жылы, 25 қыркүйекте түнде 4-9, күндіз 13-18 градус жылы.

Маңғыстау: 24-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Ауаның температурасы 24-25 қыркүйекте түнде 10-15, күндіз 25-30 градус жылы.

Абай: 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм). Ауаның температурасы 24-25 қыркүйекте түнде 0-5, күндіз 8-13 градус жылы.

Шығыс Қазақстан: 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм), түнде қатты жауын-шашын (15-20 мм), 25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм). Ауаның температурасы 24-25 қыркүйекте түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы.

2023 жылғы 22 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде көпшілігінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Таудағы температуралық фон 11°C оң мәнінен 3°C теріс мәні аралығында. Бүгін таңғы сағат 6-да нөлдік изотерма 2820 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер 2023 ж. "22" қыркүйек

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лайлылық
				Макс. 21.09	Мин. 22.09	08 с. 22.09	Күндіз 21.09	Түнде 22.09	Орт. 21.09	08 с. 22.09	Орт. 21.09	Макс. 21.09	08 с. 22.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	3.7	-2.6			0.8							*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			-2.0			258	257				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			7.0			562	561				-1	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	10.7	1.2			6.2							*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			6.0			266	265	1.77	1.72	1.72	-1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			8.0		8.0	105	104				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			8.0			44	43	0.07	0.07	0.07	-2	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			7.0		5.0	187	186	1.36	1.64	1.29	+2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			8.0			245	244				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			1.0			310	310	1.63	1.63	1.63	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасы-нан 2 км жоғары ГБ	1471			6.0			262	260				-3	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			4.0		3.0	88	88				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			7.0			278	277	1.79	1.79	1.71	-1	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			8.0		5.0	209	208	0.34	0.34	0.32	-1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			8.0		2.0	288	281	3.85	3.92	3.3.77	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			8.0			102	101	4.84	4.69	4.69	-1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			10.0			208	208				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			9.0			232	232				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	7.0	-0.1	1.0		0.5	942	947				+8	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			4.0			100	98				-1	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			5.0		1.0	226	226	8.76	8.76	8.76	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						92	92	1.08	1.25	1.08	+2	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«23-25» қыркүйекке 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты қар мен мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы жоғары. 23 қыркүйекте түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-5 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-10 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. 23 қыркүйекте түнде кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-7 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-10 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-10 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасы іс жүзінде өзгермеді. Мұздықтардың еруі айтардықтай баяулады. 23 қыркүйекте күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар 0,2-0,5 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар 0,0-14 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. 23 қыркүйекте кей жерде жаңбыр (1-3 мм), тұман болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. 23-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	23-25 қыркүйекте жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	23 қыркүйекте түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), күндіз жаңбыр (1-10 мм). Кей жерлерде найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24-25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	23 қыркүйекте кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1-8 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 24 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм), түнде қатты жауын-шашын (15-20 мм). Төмен ауа температурасына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз. 25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. 23 қыркүйектет түнде кей жерлерде жауын-шашын (көбінесе жаңбыр 1-5 мм), күндіз жауын-шашын (көбінесе жаңбыр 1-10 мм), кей жерлерде қатты жауын-шашын (15 мм). Кей жерлерде найзағай.Төмен ауа температурасына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз. 24 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм), түнде қатты жауын-шашын (15-20 мм). Төмен ауа температурасына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз. 25 қыркүйекте кей уақыттарда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 0,0-14 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
--	---------------------------	--

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.